

ΤΟ ΣΚΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἄρκετὰ καλὰ κατανοήθηκε, ἂν ὄχι βέβαια ἀπ' ἑλούς, μὰ ἀπὸ κείνους τοῦλάχιστο, ποὺ μποροῦνε δλόθθα καὶ μὲ προσοχὴ νὰ ἐξετάζουνε καὶ νὰ κρίνουνε τὰ πράματα, πόσο ἀληθινὰ εἶναι τὰ λόγια τοῦ Fichte: «Ἡ τύχη κάθε λαοῦ, ἢ ἀκμὴ κ' ἢ παρακμὴ του, ἐξαρτᾶται μονάχα ἀπὸ τὴν ἀγωγή, ποὺ θὰ δοθῆ στὴ νεολαία του». Καὶ σὰ νὰ μὴν εἶναι καθόλου ὑπερβολικὸ ἐκεῖνο, ποὺ ἔγραφε σὲ μιὰ ἀξιοσημείωτη κρισόγραφία του γιὰ τὴ μετάφραση στὴ γαλλικὴ γλώσσα τοῦ νεωτεριστικοῦ ἔργου τοῦ Τολστόη «τὸ παιδαγωγικὸ σχολεῖο», ὁ E. Bergerat: «Εἶμαι ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους ἐκείνους ποὺ φρονοῦνε πὼς ὄλο τὸ κοινωνικὸ ζήτημα ἀνάγεται στὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν». Ἄν ἔχουμε τὴ δύναμη νὰ ρηξοῦμε στοχαστικὰ μιὰ γερὴ κ' ὄχι ἐπιπόλαιη ματιὰ πρῶτα στὰ μακαρισμένα ἐκεῖνα ἔθνη, ποὺ χάρη στὸ μελετημένο ἴσαμε τὰ λεπτολεφτούσικά του ἀκόμα σημεῖα κ' ἀκκουμισμένο ἀπράνταχτα ἀπάνω στὴν ψυχολογία καί, γενικὰ, ἀπάνω στὴν ἐπιστήμη παιδευτικὸν τοὺς σύστημα, προσοδεύουνε ὀλοένα κ' ὀλοένα κερδίζουνε νίκες στὸν πνευματικὸ κ' ὀλικὸ τῆς ἐποχῆς μας ἀγῶνα, κ' ὕστερα στὸ κακομοιριασμένο μας τὸ ἔθνος ποὺ μὲ τὸ ἀκατάστατο κ' ἀντιφυσιολογικὸν του παιδευτικὸ «καθεστῶς»—γιὰ νὰ μὴν ποῦμε σύστημα, γιὰτὶ κανένα σύστημα δὲ βασιλεύει στὰ σχολεῖα μας, ἀφοῦ ὁ κάθε δάσκαλος κάνει ὅ,τι θέλει καὶ διδάσκει ὅ,τι κ' ὅπως τοῦ ἀρέσει—μαραίνεται μέρα τὴ μέρα, σαπίζει καὶ βαδίζει πρὸς τὸν ἀφανισμό, θὰ καταλάβουμε πόσο βαρῖα ζυγίζουνε τὰ λόγια αὐτά.

Οἱ Στωϊκοί, ὁ Rousseau, ὁ Ἐλθέτιος, ὁ Locke, ὁ Buckle εἶναι ἀπάνω κάτω σύμφωνοι πὼς ὁ ἄθρωπος, σὰ γεννηθῆ, δὲ φέρνει μαζί του κανένα σωματικὸ ἢ ψυχικὸ πλεονέκτημα, πὼς ἢ ψυχὴ του εἶναι ἓνα ἄσπρο χαρτὶ ἄγραφο (tabula rasa) καὶ πὼς γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα ἢ ἀγωγή μονάχα κατορθώνει τὰ πάντα καὶ μπορεῖ νὰ νυψώσῃ τὸν ἄθρωπο ἴσαμε τὸ ἐπίπεδο ποὺ στάθηκε ἓνας Ἀριστοτέλης, ἢ νὰ τονὲ διαφτεῖρῃ καὶ «προσομοιώσῃ τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις» κατὰ τὴ φράση τοῦ Δαυεῖδ. Ἐξεναντίας ἢ ἰταλικὴ θετικὴ σχολὴ (scuola positiva) μὲ τὸ Ferri, τὸν Turati καὶ μάλιστα μὲ τὸν ξακουστὸ ἀθροπολόγο κ' ἐγκληματολόγο Lombroso παρα-

δέχονται πὼς ὁ ἄθρωπος παντοτινὰ στὸ ζετύλιμα τῆς ζωῆς του καὶ στὸ κάθε του βῆμα κυβερνιέται καὶ διευτύνεται ἀπὸ τὴν παντοδύναμη κ' ἀλύγιστη κληρονομικότητα (εἶτε δηλ. τὴν κοντινὴ κληρονομικότητα, εἶτε τὴν ἀλαργινὴ, τὸν ἀταβισμό) καὶ πὼς γι' αὐτὸ τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ κατορθώσῃ ἢ ἀγωγή, μ' ὄλη τῆς τὴν καλὴ θέληση.

Πιὸ καινούριες ὅμως ἔρευρες τῆς ἐπιστήμης καὶ πειράματά τῆς πιὸ ξεδιαλισμένα καὶ μελέτες πιὸ οὐσιαστικὲς γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ γυρισμένο ἀπ' ὄλες τίς μεριές του καὶ ξεσκαλισμένο σ' ὄλα του τὰ σημεῖα μὲ τὴν προβολὴ τῆς ἀλάθευτης παρατήρησῆς, ἔχουν ἀποδείξει πὼς μεγάλη ἐπίδραση ἔχει στὸν ἄθρωπο τόσο ἢ κληρονομικότητα ὅσο κ' ἢ ἀγωγή. Κ' ἔτσι φάνηκε σύμφωνη ἢ νεώτερη ἐπιστήμη μὲ τὸν Πλάτωνα, ποὺ λέει (Νομ. 766 A): «Ἄνθρωπος παιδείας μὲν ὀρθῆς τυχὼν καὶ φύσεως εὐτυχῆς θεϊότατον, ἢμερότατόν τε ζῆλον γίνεσθαι φιλεῖ, μὴ ἱκανῶς δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφέν, ἀγριώτατον, ὀπόσα φύει γῆ», μὲ τὸ Γαληνό, τὸν Πλούταρχο, τὸν Κικέρωνα κ.τ.λ.

Κι ἀφοῦ εἶν' ἔτσι, κ' ἀφοῦ μονάχη τῆς ἀποδείχεται ἢ μεγάλη σπουδαιότητα τῆς ἀγωγῆς κ' ἀφοῦ θεωρεῖται πέρα ὡς πέρα εὐλογία ἢ προσπάθεια ποὺ καταβάλλει κάθε λαὸς γιὰ νὰ καλλιτερέψῃ τὸ παιδευτικὸ του σύστημα καὶ νὰ τὸ προσαρμόσῃ σύμφωνα μὲ τὰ ἰδιαίτερα ψυχολογικά του καὶ μὲ τῆς ἐπιστήμης τὰ πορίσματα, δὲ θὰ εἶτανε, θαρροῦμε, ἄσκοπο σὲ καμπόσα κεφάλαια νὰ προσπαθῆσομε νὰ παραστήσομε τὴ ζωὴ τοῦ κακότυχου παιδιοῦ μας ἀπὸ τὸ πρῶτο ἔμπα του στὸ σχολεῖο, ἴσαμε τὴν ἀποφοίτησή του, γιὰ νὰ μπορέσομε νὰπανθήσομε μὲ τὴ σειρά τους καὶ καλοκοιτάξομε ὄλα τὰ τρωτὰ καὶ σαπημένα τῆς ἐκπαιδεψῆς μας καὶ γιὰ νὰ μᾶς ἔρθῃ ἔτσι πιὸ εὐκολο νὰ προτεῖνομε μερικὲς σκέψεις γιὰ τὴ θεραπεία τῆς.

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΑΗΣ

ΒΑΓΙΑ

—Ἐγὼ μαι ἢ κερὰ Μάϊσσα τῆς ρήγισσας ἢ βάγια· ἐγὼ μαι ποὺ ἀνάθρεφα τὴν πολυχρονισμένη. Κι ἂν εἶμαι τώρα ἄσκημη καὶ κακοποδεμένη, μὰ ἔχω καὶ στῆς ρήγισσας τὸ αἷμα τὸ γαλάζιο τὸ γάλα ποὺ τὴ βύζαξα, τὸ γάλα μου π' ἀχνίζει

ἀκόμα μὲς στὶς φλέβες τῆς! Μὴ με πετροβολάτε.

Ἄν ἔλειπα θ' ἀπόμεινε λυγρὴ μαραζωμένη.

Ἐγὼ μαι ποὺ ἀνάθρεφα τὴ μοσχαναθρεμμένη.

Ἡράκλειο.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΡΟΥΒΑΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

(Ἀπὸ τὸ «Δελτίον τῆς Ἑλλην. Λαογραφικῆς Ἐταιρείας», Τόμ. Α', εὐχρος Ἀον, σελ. 130—133).

Ὁ Νουμάς, Χρονιὰ 5' Ἀθ. 1908.

Ἄρ. 296 σ. 6—7. Ἀναστασινοῦ Κ. Ἡλειακά.

Περὶ τινῶν ἐθίμων καὶ δεξασίων καὶ περὶ τριῶν δημοτικῶν ἄσμάτων. Τὸ ἐν περὶ τῶν Τούρκων τοῦ Λάλα, τὸ δεύτερον τῆς Μαριόρης, ἀναγόμενον εἰς ἔρωτικὸν συμβάν τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, τὸ δὲ τρίτον τῆς Ἀναστασιᾶς; ὅπερ ὁ ἐκδότης λέγει ἐπιχώριον ἠλειακὸν καὶ νεώτερον (φέρονται δ' ὅμως παραλλαγὰι αὐτοῦ καὶ ἀλλαχῶ καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας).—Ἐκ τῶν ἐθίμων ἀναφέρει τὰ πιστόφια (τὴν ἐπίσκεψιν τῆς νύμφης μετὰ τὸν γάμον εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, μεθ' ἣν ἐπιτρέπεται πλέον νὰ ἔλθωσιν οἱ συγγενεῖς αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ) καὶ τὴν ἐν ἑορταῖς δωρεὰν καλλιεργίαν τῶν ἀγρῶν δυστυχῆσαντος κτηματίου ὑπὸ φίλων του (κραιοφιλία ἢ ἐξέλαση). Μνημονεύει προσέτι τὴν δεξασίαν, καθ' ἣν τὰ μονομηνάκια, ἢτοι τὰ ἀδέλφια τὰ γεννηθέντα τὸν αὐτὸν μῆνα, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἴδωσιν ἀλλήλους κατὰ τὸν γάμον ἢ τὸν θάνατον, οὔτε νὰ κοινωνήσωσιν ὀμοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Περίεργος εἶναι ὁ τρόπος δι' οὗ ἀποτρέπουσι τὸ μοιραῖον κακὸν κατὰ τοὺς γάμους: «Γερμίζουνε τὸ στόμα τους νερό, σκεπάζουνε τὰ μούτρα τους μὲ μιὰ μπόλια καὶ μπαμπουλωμένοι ποῦ θὰ ναι, πλησιάζει ὁ ἓνας τὸν ἄλλον μούτρο μὲ μούτρο, καὶ μπουχίζουνε ταῖς μπόλιας μὲ τὸ νερὸ πῶχουνε ἔς τὸ στόμα. Ἐσκεπάζονται καὶ φιλιοῦνται. Καὶ μὲ τὸ μπουχίσμα ξεφεύγουνε τῆς μοίρας τὸ γραφτό».

Ἄρ. 301—304. F. Chr. Asbjørnsen. Ὁ σύντροφος. Λαϊκὸ νορβηγικὸ παραμῦθι. Μετάφρασις Ἀἰμίου Μιτυληνοῦ.

Ἐκ γαλλικῆς μεταφράσεως (ἐν τῷ Mercure de France) μετάφρασις νορβηγικοῦ παραμυθίου

γελο.) Ὡ, ἢ Σειρηνούλα! Ὡλκ, ἔλα!

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ (προχωρῶντας ὡς τὰ τζάμια.) Μὲ θυμάσαι;

(Μένει ἀπόξω, οὕτως ὥστε ἢ μορφή τῆς φαίνεται μὲς ἀπὸ τὴ γυαλίδα τῶν τζαμιῶν, ὅπου μὲς κ' ἐξακολουθοῦν ὀλόγυρά τῆς τὸ λαμπερὸ καὶ ἀκατάπαντο τρεμύλασμα τῶν μεγάλων νερῶν. Εἶναι κοπελλούδα, λυγρὴ καὶ λυγρὴ: ἔχει τὰ μαλλιά ξανθοκόκκινα καὶ ξέπλεξα, τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου σὰ χρυσὸ πρὸς τὸ λαδί, τὰ δόντια κάτασπρα σὰν τῆς σουπιᾶς τὸ κόκκινο, τὰ μάτια ἔγρη καὶ γλαυκά, τὸ λαιμὸ λυγρὸ καὶ μακρὸ, στολισμένο μ' ἓνα γιορτανὶ ἀπὸ κοχύλια, σ' ὄλο τῆς τὸ κορμὶ καὶ τὸ ἀπερίγραπτα ὀροσάτο καὶ σπαρταριστό, ποὺ σὲ κάνει καὶ φαντάζεσαι ἓνα πλάσμα μουσκεμένο ἀπὸ ἀρμύρα, ἀναδοσμένο ἀπὸ τὴν ἀτασσία τῶν κυμάτων, ποὺ βγήκε ἀπ' τοὺς κρηφῶνες κάποιον βράχου τοῦ γυαλοῦ. Τὸ φουστάνι τῆς τὸ τοῖτινο ὄσπρο κ' ὀθρανί, κορδέλιο καὶ ξεθωριασμένο, κατεβαίνει λίγο πιὸ κάτω ἀπὸ τὰ γόνατα, ἀφήνοντας ἀσκεπαστες τίς γυμνές τῆς γάμπες· ἢ γαλαζωπὴ ποδιά τῆς σταλάζει καὶ μυρίζει ἄρμη σὰν φραοκόφω· τὰ ξυπόλυτα πόδια τῆς, ἀντίθετα πρὸς τὴ μελαχροινάδα ποὺ τῆς ἔδωκεν ὁ ἥλιος, εἶναι ἀσπρόχλωμα μ' ἓναν ἀλλόστον τρόπο σὰν τίς ρίζες

τῶν φυτῶν τοῦ νεροῦ. Καὶ ἢ φωνὴ τῆς εἶναι γάργαρα καὶ παιδιὰτικη· καὶ κάποιον ἀπὸ τὰ λόγια ποὺ ἔστομίζει θαρρεῖς καὶ φέγγει μὲ μιὰ μυστηριακὴ εὐτυχία τὸ ἄκακὸ τῆς πρόσωπο.)

— Μὲ θυμάσαι, ὀμορφὴ κυρία;

ΣΥΛΒΙΑ. Σὲ θυμάμαι, σὲ θυμάμαι.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Μὲ θυμάσαι; Καὶ ποιά εἶμαι;

ΣΥΛΒΙΑ. Δὲν εἶσαι ἢ Σειρηνούλα;

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Ναί, μὲ θυμήθηκες. Πότε ξαναγύρισες;

ΣΥΛΒΙΑ. Τώρα δά.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Καὶ θὰ μείνης;

ΣΥΛΒΙΑ. Γιὰ πολὺν καιρὸν ἀκόμα.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Ὡ; τὸ χειμῶνα, ἴσως.

ΣΥΛΒΙΑ. ἴσως.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Κ' ἢ κορούλα σου;

ΣΥΛΒΙΑ. Σήμερὰ τὴν καρτερῶ. Θέρεθ.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Μπεάτα! Δὲν τὴ λένε Μπεάτα;

ΣΥΛΒΙΑ. Ναί, Μπεάτα.

ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Εὐ τῆς ἔβγαλες αὐτὸ τὸ ὄνομα; Μπεάτα, ὄχι Μπεατρίτσα. Ὅταν εἶτανε ἐδῶ, ἦθελ' ἀπὸ μένα κάθε μέρα κ' ἄστρα: τᾶστρα

τῆς θάλασσας. Σοῦ τᾶχει πωμένο; Ἡθελε νὰ μ' ἀκούῃ νὰ τραγουδῶ. Σοῦ τᾶχει πωμένο;

ΣΥΛΒΙΑ. Ναί, μοῦ τᾶχει πωμένο. Σὲ θυμάται καλά. Σ' ἀγαπάει.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Μ' ἀγαπάει; Τὸ ξέρω.

Μοῦδινε κάθε μέρα τὸ ψωμί τῆς.

ΣΥΛΒΙΑ. Θὰ τᾶχῃς κάθε μέρα, ἀμα θέλης.

Ψωμί κ' ἢ προσφάγι, Σειρηνούλα, πρῶτ' καὶ βράδου, ὅποτε σ' ἀρέσει. Μὴν τὸ ξεχνᾶς.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Πρῶτ' καὶ βράδου θὰ σοῦ φέρνω ἄπὸνα ἄστρο. Θέλεις ἓνα; ἔλα ὀμορφο; πιὸ μεγάλο ἀπὸνα χέρι;

(Ἡ Συλβία Σειτάλα, καταταραγμένη, μ' ἓνα ἄθελο κίνημα τραβᾶ πρὸς τὰ πίσω τὰ μπράτσα τῆς.)

ΣΥΛΒΙΑ. Ὅχι, ὄχι! Φύλαξέ το τῆς Μπεάτας.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ (μὲ μεγάλη ἀπορία.) Δὲν τὸ θέλεις;

ΣΥΛΒΙΑ. Πὲς μου καλύτερα πὼς ζῆς, πὲς μου πὼς περνᾶς τίς μέρες σου. Εἶν' ἀλήθεια πὼς μιλάς μὲ τίς Σειρήνες τοῦ γυαλοῦ; Πὲς μου, Πὲς μού τα, Σειρηνούλα.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ:

Εἴμασαν ἐφτά ἀδερφοῦλες

στὶς κρουνιές καθρεφτισμένες,

τῆς συλλογῆς τοῦ Asbjornsen. Εἶναι τὸ γνωστότατον παραμύθιον τοῦ εὐγνώμονος νεκροῦ, οὗ παραλλαγὰί φέρονται παρὰ πλείστοις λαοῖς (πρὸβλ. *K. Simrock, der gute Gerhard und die dankbaren Todten*. Bonn 1856. *Köhler* ἐν *Pfeiffers Germania* τ. III σ. 199-209 καὶ ἐν *Orient u. Occident* τ. II σ. 322-9 τ. III σ. 93-103. *Fr. H. Groome* ἐν *Folk-Lore* 1898 σ. 226-244, ὅστις ἀναφέρεται εἰς τοὺς πρὸ αὐτοῦ πραγματευθέντας περὶ τοῦ θέματος τούτου καὶ προσθέτει πολλὰ ἄλλα παράλληλα). Ἑλληνικὰ συναξάρια, πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Simrock μνημονευμένων, ἀναφέροντα τὴν πρὸς ἄταφον νεκρὸν εδεργείσαν, ἣν ἀντήμειψεν οὗτος, εἶναι τὰ τοῦ ἁγίου Μαρτίνου (Μηνιαῖον Νοεμβρ. 12) καὶ τοῦ ἁγ. Δονάτου (Μηνιαῖον Ἀπριλ. 30. *Νικοδήμου ἀγιορείτου, Συναξαριστῆς* τ. Β' σ. 300 ἐκδ. Ζακύνθου). Ὅμοιος μῦθος καὶ παρὰ *Τζέτζη Χιλιὰδ*. Α' σ. 624—633 καὶ *K. Δαπόντε* (Καθρέπτῆς γυναικῶν, Λιψ. 1766 τ. Α' σ. 370-3) καὶ ἑλληνικὸν παραμύθιον *Ροκαφόρτε* τῆς Καλαβρίας (La Calabria τ. VII σ. 57. 67-70), καὶ λεσβιακὸν (*Ἀναγνώστου, Λεσβιακὰ* σ. 161 κ.). Τῶν ἐπεισοδίων τοῦ παραμυθίου πολλὰ εὐρίσκονται καὶ ἐν ἑλληνικοῖς.—Βουλγαρικὴ παράδοσις παρὰ *L. Schischmanov, Légendes religieuses* ἀρ. 77 σ. 202 κέ.

Ἄρ. 305 σ. 7-8. *Δαβαζάγκα, οἱ δύο μάγοι, παραμῦθι Σακαλάβια*.

Ὁ αὐτὸς συλλογεύς, ὅστις εἰς προηγούμενα ἔτη τοῦ Νουμᾶ ἐδημοσίευσεν συλλογὴν παραμυθίων τῆς Μαδαγασκάρης, ἀπέστειλεν ἐξ Ἀναλαάδας τῆς Μαδαγασκάρης παραμύθιον, ἢ ἀκριθέστερον παράδοσιν τῶν Σακαλάβια (τῶν μιγάδων κατοίκων τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς νήσου). Δὲν διευκρινεῖ δ' ὅμως ἂν τὴν παράδοσιν ταύτην συνέλεξεν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ ἢ τὴν παρέλαθεν ἐκ τινος συλλογῆς· οὔτε περὶ τῆς μεταφράσεως σημειώνει, ἂν εἶναι πιστὴ ἢ ἐλευθερά· κατὰ λέξιν μεταφράσις βεβαίως δὲν εἶναι.

Κατὰ τὴν σακαλαβικὴν ταύτην παράδοσιν δύο ἑταροῦν μάγοι, τῶν ὁποίων ὁ εἰς κατῆκει εἰς Μαδαγασκάρην, ὁ δ' ἕτερος εἰς τὴν ἀπέναντι ἠπειρον τῆς Ἀφρικῆς, ζηλοτυποῦντες ἀλλήλους ἀπεφάσισαν «νὰ χτυπηθῶνε ὡς ποῦ ὁ ἕνας τους ἀπὸ τοῦ δύο νὰ σκοτωθῆ. Κι' ὁ πόλεμός τους νὰ μὴ γίνῃ οὔτε μὲ ντουφέκια οὔτε μὲ σπαθιά, μὰ μὲ τὰ μάγια τους». Κανεὶς ὅμως ἀπὸ τοῦ δύο δὲν κατώρθωσε

νὰ ὑπερισχύσῃ, «γιατὶ τοῦ ἑνὸς τὰ μάγια βρῖσκοντο τοῦ ἀλλοῦ πῶς δυνατὰ. Ὡς τὸ τέλος ἀποφασίσανε νὰ πολεμήσουνε μὲ τοὺς πέτραις. Ἐκολλήσανε πέτραις μεγάλαις σὰ βουνὰ καὶ τοὺς πετάξανε μὲ μεγάλη δύναμη. Καὶ πετάξανε τόσαις πολλαῖς καὶ μὲ τόση λύσσα, ποῦ καὶ οἱ δύο τους σκοτωθήκανε. Αὐταῖς οἱ πέτρες εἶναι τὰ νησιά ποῦ φαίνονται σήμερα μπροστὰ στὴ Μαυταγασκάρη. Ἡ Νοσιμπή, ἢ Μαγιόρικα, ἢ Ἀντζουάν κ' οἱ ἄλλαις. Ἀπὸ αὐταῖς τοὺς πέτραις εἶναι καὶ τὰ βουναλάκια καὶ τὰ βράχια ποῦ βρῖσκονται ἐς τὴν ἀκρογιαλιά, ἐς τὸ μᾶκρος τῆς στεριᾶς. Λένε μάλιστα πῶς πολλαῖς βρῖσκονται καὶ ἐς τᾶλλο μέρος, πέρ' ἀπὸ τὴ θάλασσα, καὶ τὴν Ἀφρικῆ».

«Ἀφοῦ σκοτωθήκανε οἱ δύο μάγοι, τὸ αἷμά τους χύθηκε κ' ἔκαμε τὴ θάλασσα, τὰ δάκρυά τους κάμανε τὴ βροχὴ, τὰ κόκκαλά τους τὰ κορμιά τῶν δεντρῶνε, τὸ πετσί τους τὴ φλοῦδα τους, καὶ τὰ μαλλιά τους τὰ φύλλα. Γιὰ τοῦτο καὶ σήμερα ἀκόμα γιὰ νὰ κάμουμε γιαιτρικὰ οἱ ἄνθρωποι, παίρνουμε νερό, φύλλα, φλοῦδαις καὶ κορμᾶτια ξύλα».

«Τὰ κεφάλια τους ὅμως ὁ θεὸς Ζαναχάρης τὰ πήρε σπῆτι του, καὶ μοίρασε τὸ μυαλό τους σ' ὄλους τοὺς ἄνθρώπους, μὰ δὲν ἔκαμε καλὴ μοιρασιά, γιατί ἄλλους ἔκαμε ἄνθρώπους γνωστικὸς κ' ἄλλους τρελλοῦς, ἄλλους ξυπνητοῦς κ' ἄλλους βλάκες, ἄλλους ποῦ ξέρουνε καὶ κάνουνε γιαιτρικὰ κ' ἄλλους ποῦ δὲν ξέρουνε».

Τὸν κοσμογονικὸν τοῦτον μῦθον τῶν Σακαλάβια ἀγνοῶ ἂν κατέγραψεν ἄλλος τις. Δὲν μνημονεύεται μὲν οὔτε ὑπὸ τοῦ Waitz (*Anthropologie* τ. II σ. 439 κέ.) ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν τῆς Μαδαγασκάρης, οὔτε ἐν τῇ πλουσιωτάτῃ συλλογῇ μῦθων καὶ παραμυθίων τῶν διαφόρων κατοίκων τῆς νήσου, ἣν ἐδημοσίευσεν ὁ J. Sibree ἐν *Folk-Lore Journal* τ. I καὶ II, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθηεν νὰ ἐξετάσῃ, ἂν περιελήφθη εἰς ἄλλο τι τῶν περὶ τῆς λαογραφίας καὶ ἐθνογραφίας τῆς Μαδαγασκάρης πολυαριθμῶν βιβλίων, διότι ταῦτα δὲν εὐρίσκονται ἐν Ἀθήναις.

Τὰ περὶ τοῦ σχηματισμοῦ νήσων καὶ ὄρων ἐκ βράχων ἐκσφενδωνομένων ὑπὸ γιγάντων εἶναι κοινὰ καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς. Βλ. τὰς ἐμὰς Παραδόσεις τ. Β' σ. 739. 741. 743. 744. Τῶν δὲ περὶ δημιουργίας τῆς θαλάσσης, τῶν δένδρων κλπ. ἐκ τῶν μελῶν γιγάντος ἢ ἄλλου ὑπερφυσικοῦ ὄντος εὐρίσκονται ἀνάλογα καὶ ἐν ἄλλοις κοσμογονικοῖς μύ-

θοις. Πρὸβλ. τὰ περὶ τοῦ γιγάντος Ὑμρ τῆς σκανδιναυκῆς μυθολογίας *Grimm, Deutsche Mythologie* σ. 464· τὰ περὶ δημιουργίας τῶν τεσσάρων τάξεων τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Purusha (ἀνθρώπου) ἐν τῷ *Ῥιγ Βέδα* (X, 90. Βλ. τοὺς παρὰ *Kaegi der Rigveda* σ. 235 ἀναφερομένους συγγραφεῖς). Πλὴν τούτων ἀναφέρει ὁμοίους μῦθους ἰθαγενῶν τῆς Ἀμερικῆς ὁ A. Lang, *Myth, Ritual and Religion I* σ. 243. 246.

Ἄρ. 363, σ. 3. *Ἀκροπολίτισσα, Παραμῦθι φιλλαντέζικο*.

Εἶναι ὁ ὄραιος μῦθος περὶ τῆς λίμνης Ἐἴμ, ἣτις βδελυχθεῖσα τοὺς μαιόντας δι' αἱμάτων τὰ ὕδατά της κακοῦς ἀνθρώπους, κατέλιπε τὴν κοίτην της καὶ ἀνελθοῦσα εἰς τὸν ἀέρα μετὰ τῶν ἰχθύων της, κατῆλθεν εἰς χώραν ἀγαθῶν ἀνθρώπων καὶ κατέστησεν αὐτοὺς εὐτυχεῖς. Ἄλλ' ὁ μῦθος οὗτος, ὃν ἀγνοῶ πόθεν παρέλαθε ἢ ἐν τῷ Νουμᾶ μεταφράσασα, δὲν εἶναι φιλλανδικός, ὡς ἐσφαλμένως φέρεται, ἀλλ' ἐσθωνικός. Περιέλαθεν μὲν αὐτὸν ἐν τῇ φιλλανδικῇ μυθολογίᾳ αὐτοῦ ὁ Castrén (*Vorlesungen über die finnische Mythologie*. St-Petersburg 1853 σ. 71-2), καὶ ἐκ τούτου πιθανώτατα ὑπετέθη ὅτι εἶναι φιλλανδικός. Ἄλλ' ὁ Castrén ρητῶς λέγει ὅτι εἶναι ἐσθωνικός καὶ ὅτι παρέλαθεν αὐτὸν ἐκ τοῦ Grimm (*Deutsche Mythologie* 4η ἐκδ. 1875 σ. 498), ὅστις τὸν εὗρεν ἐν τῷ *Taschenbuch f. Liebe u. Freundschaft* 1809 (σ. 179) ὅπου τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθη.

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

καθηγ. τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου

Ἐκδοτικὴ Ἐταιρεία ὁ «Φοῖβος» — Ἀθήνα

ΑΓΙΩΣ ΘΕΟΣ :

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

- Ὁραῖος τόμος εἰς 8ον ἀπὸ 130 σελίδες, μὲ τὰριστοῦργήματα τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν.
- Εἰκόνες τοῦ ζωγράφου Π. ΡΟΥΜΠΟΥ.—Πρόλογος τοῦ ἐκδότη.
- Ἑρμηνεῖα λέξεων.—Βιβλιογραφία.

Κάθε ἀντίτυπο δραχ. 3. Ἐτυπώθησαν καὶ 100 ἀριθμημένα σὲ χαρτὶ Ὀλλανδίας, καθένα δρ. 5. Παραγγελίαι μὲτὰ μὲ ταχυδρ. ἐπιταγῆς : Ἐκδοτικὴ Ἐταιρεία ὁ «Φοῖβος» 1 Κλεισθένη, Ἀθήνα ἢ εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ «ΝΟΥΜΑΣ», Ζήνωνα 2.

κι ὄλες εἴμιστε ὁμορφούλες.
— Ἀπὸ τὸν ἀνθὸ τοῦ σκοίνου
δὲ ζυμώνεται ψωμί,
κι ἀπ' τῆς βασιναῖας τὰ μοῦρα
δὲ στραγιζέται κρασί,
καὶ δὲ φαίνεται ἀπὸ γνέμα
χορταριοῦ λιπὸ παννί—
εἶπεν ἡ μάνα σὺς ἀδερφοῦλες,
σὺς κρουνιὲς καθρεφτισμένες,
ποῦ ὄλες εἴμιστε ὁμορφούλες.
Ἡ πρώτη γιὰ νὰ κλώθῃ
κ' ἤθελε τὰ χρυσᾶ δράχτια.
ἢ δεύτερη νὰ φαίῃ
κ' ἤθελε τίς χρυσᾶς σαίτες·
ἢ τρίτη γιὰ νὰ ράβῃ
κ' ἤθελε τὰ χρυσᾶ βελόνια·
ἢ τέταρτη γιὰ νὰ κενώῃ
κ' ἤθελε τὰ χρυσᾶ ποτήρια·
ἢ πέμτη νὰ κοιμᾶται
κ' ἤθελε τὰ χρυσᾶ στρωσιδία·
ἢ ἕκτη νὰ δνειρεύεται
κ' ἤθελεν ὄνειρα χρυσᾶ·
κ' ἢ στερνὴ νὰ τραγουδᾷ,
γιὰ νὰ τραγουδᾷ μονάχα,

καὶ δὲν ἤθελε τίποτα.
(Γελᾷ μ' ἕνα μικρὸ γέλιο καθάριο, ποῦ θαρρεῖς ντυνιτίζει ἐπάνω στάστραφτερά της δόντια.)
— Σ' ἀρίσει αὐτὴ ἡ ἱστορία ;
ΣΥΛΒΙΑ (σκληρωμένη ἀπὸ τὴ χάρη ἐκείνης τῆς ἀθάνας.) Τέλειωσε κι ὄλα ; Γιατὶ δὲ λές καὶ παρακάτω ;
Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Ἄν κάτσης ἐκεῖ, ἐγὼ θὰ σὲ κοιμίσω ὅπως τὴν κοιμίζα τὴν κο.ούλα σου πανουστὴν ἀμμουδιά. Δὲ νυστάξεις αὐτὴ τὴν ὥρα ; Εἶναι καλὸς ὁ ὕπνος τοῦ Σεττέβρη.
Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Ὁ Σεττέβρης ἀπ' τὴν ραχοῦλα πᾶει στὸν κάμπο τὴν δροσοῦλα καὶ τὴν Κάρα στὸ μνημοῖρι.
Ἄμην.
ΣΥΛΒΙΑ. Ὁχι, λέγε παρακάτω τὴν ἱστορία σου, Σειρηνούλα.
Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ.
Ἡ ἐλιά μαυροφουντάνει
κ' ἢ λήπη παλιώνει ;
λάδι καὶ λήπη στὸ πατητήρι.
Ἄμην.
ΣΥΛΒΙΑ. Λέγε παρακάτω τὴν ἱστορία σου, Σειρηνούλα.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Ποῦ σταθήκαμε ;
ΣΥΛΒΙΑ. «Καὶ δὲν ἤθελε τίποτα !»
(Διακοπὴ.)
Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Ἄ, νά :
— Ἀπὸ τὸν ἀνθὸ τοῦ σκοίνου
δὲ ζυμώνεται ψωμί,
κι ἀπ' τῆς βασιναῖας τὰ μοῦρα
δὲ στραγιζέται κρασί,
καὶ δὲ φαίνεται ἀπὸ γνέμα
χορταριοῦ λιπὸ παννί—
εἶπεν ἡ μάνα σὺς ἀδερφοῦλες,
σὺς κρουνιὲς καθρεφτισμένες,
ποῦ ὄλες εἴμιστε ὁμορφούλες.
Κ' ἢ πρώτη μας ἔκ ὡσε
στρήφοντας μὲ τὰδράχτι τὴν καρδιά της,
κ' ἢ δεύτερη ἔφανε
μαῦρο παννὶ τῆς λήπης,
κ' ἢ τρίτη μας ἔγραψε
ἕνα πονκάμισο φαρμακωμένο,
κ' ἢ τέταρτη συγγύρισε
τραπέζι μαγεμένο,
κ' ἢ πέμτη ἀποκοιμήθηκε
στὰ στρωσιδία τοῦ χάρον.